

CrossRef DOI of original article:

Lyrical Poetry of Nikola Milicevic -Opus and Microstructures

Received: 1 January 1970 Accepted: 1 January 1970 Published: 1 January 1970

Abstract

Index terms—

diverse poetic forms, verses with weakened syllabics, metonymy, rhythmic prose.

Author: Miljenko Buljac, PhD, sveu?ili?ni professor u mirovini. Hrvace 158, 21233 Hrvace, Croatia.

1 SA?ETAK Ovaj ?lanak ?eli prikazati, interpretirati i protuma?iti osam cjelovitih zbirka lirske poezije

Nikole ??ili?evi?a (1922 ??ili?evi?a (-1999)), hrvatskoga pjesnika koji je ?ivio i djelovao u dvadesetom stolje?u, a bio je i prozni pisac, esejist, prevoditelj, antologi?ar i znanstvenik, jedan od urednika Krugova, ?asopisa koji je iznjedrio pjesni?ki nara?taj nazvan 'krugova?i'. Knji?evna kritika nepravedno je Mili?evi?u spo?itavala 'tradicionalizam' zato ?to je pisao sonete i decime te pjesme ?vrstih, vezanih stihova, a gotovo nezami?enima ostale su brojne mikrostrukture: pjesni?ki oblici, raznolike strofe i strofoidi, rasuti stihovi raspore?eni u nepredvidljive oblike oslabljene silabi?nosti i bez sroka.

Svi jezi?ni odabiri u funkciji su stvaranja raznolika ritma. Poetski u?inci plod su oglagoljenih metafora, dinamike koja je oplemenila njihov metonimijski sloj. Manji dio pjesama primjerci su govorne poezije bliske pjesmi u prozi, odnosno ritmiziranoj prozi. Mili?evi?evo pjesni?tvo izni?e iz duboke humanosti i modernoga senzibiliteta, meditativno je i nadasve misaono, bez podloge u?enih teorija. U interpretaciji semanti?kih slojeva Pjesme o staroj dami primijenili smo anketno ispitivanje djevojaka i ?ena koriste?i se objavama na Facebooku. Sredili smo, obradili, protuma?ili i objavili neke njihove stavove i mi?ljenje.

2 Klju?ne rije?i:

lirsko pjesni?tvo, krugova?i, raznoliki pjesni?ki oblici, stihovi oslabljene silabi?nosti, metonimija, ritmizirana proza.

3 I. INTRODUCTION

Nikola Mili?evi? pjesnik je, prozaik, kritik, esejist, antologi?ar, prevoditelj, urednik ?asopisa te ugledni znanstvenik, hispanist i kroatist, sveu?ili?ni profesor. Biografi navode da se rodio 27. studenoga 1922. godine u Zve?anju pokraj Omi?a kao jedno od ?estero djece u obitelji Mate i Filipe, ro?ene Ka?telan, obitelji koja je od kraja 18. stolje?a redovito imala ponekog sve?enika. Umro je u Zagrebu 1. o?ujka 1999., a pokopan 4. o?ujka 1999. na groblju sv. Kri?a u rodnom Zve?anju.

Nikola Mili?evi? poha?ao je osnovnu ?kolu u rodnom mjestu, gimnaziju u dominikanaca u Bolu na Bra?u i u splitskom Nadbiskupijskom sjemeni?tu. Maturirao je u travni?koj Klasi?noj gimnaziji, bio na ku?nji u bra?koj 'pustinji' (nastambi) Blaca. Iz memoarskih zapisa Godina u pam?enju doznajemo o mobilizaciji, ratnom putu s partizanskim odredom na Mosoru i Kame?nici, te u pohodu na Trst, ranjavanju i glasu u njegovu kraju da je poginuo, pismu i radosnoj vijesti koja je zatekla roditelje, boravku u Vrhnci i Ljubljani, doznajemo o vo?nji vlakom do Iloka, boravcima u Novom Sadu, Srijemu i osje?koj vojarni u Gornjem gradu, o otpustu iz vojske; prvom dolasku u Zagreb, povratku ku?i, posjetu stricu sve?eniku u Blacima. Tako?er, u memoarskoj prozi niz je pojedinosti iz studijskog razdoblja u Zagrebu.

Bre?i? navodi dvije Mili?evi?eve duhovne kolijevke: Zve?anje i Zagreb, Zve?anje koje ga je podiglo i Zagreb koji ga je oblikovao, isti?e pet izgubljenih godina, razdoblje od 1945. do 1950. kad se od knji?evnosti tra?ilo da slu?i politici, a trebalo ga je i puno du?im ozna?iti, sve do pojave Krugova (1952) i Tadijanovi?eve Elegije o

pjesniku koji nije dugo godina pjevao iz 1953. godine (usp. ??re?i?, 2009: 662). Nakon studija knji?evnosti bavio se novinarstvom i knji?evnom kritikom pi?u?i eseje i kolumne u ?asopisu Krugovi i u Vjesniku, dnevnom listu. Bio je jedan od urednika ?asopisa Krugovi 1952. godine, u kojem je objavio niz pjesama, ?lanaka i polemika s nositeljima i zagovornicima lakirovke, koji su isticali potrebu kako knji?evnost treba biti sredstvo u slu?bi dru?tvenih funkcija. Na pragu pjesni?ke zrelosti kratko je za?utio ne pristaju?i na "duhovno nasilje" i veli?anje ideologije socijalisti?kog jednonumlja i agitpropa. ??d Arhetipskim motivima tornja, ?empresa i pradjedovskog groba u ranijim uradcima (No? u Zve?anju, ?empres, Elegija za moje mrtve) Mili?evi? je uvjerljivim pjesni?kim slogom rekao tko je, odakle dolazi i kamo ide, i na toj matrici izgradio je svoj poetski univerzum predano??u knji?evnom poslanju, senzibilnosti usvojenoj na pravim izvorima onodobne francuske lirike, na zrelosti jezika te na novim pjesni?kim oblicima, a ne toliko ustaljenoj formi i zadanim vrijednostima pjesme, ?to su drugi isticali (Branimir Donat, Nedjeljko Mihanovi?). Nekoliko soneta kojima se oku?ao, samo ?to su izuzetci u razigranim pjesni?kim Mili?evim oblicima.

Cvat je prva od Elegija za moje mrtve, napisana stihovima oslabljene silabi?nosti i bez sroka. ?im se spomene elegija pomislimo na elegijski distih i na parnu, glatku rimu, ali pjesnik je u ovom nizu prema svojim zamislima i odabirima tonaliteta stvarao uspje?an vlastiti tip moderne elegije. Klju?no svojstvo elegi?nosti ve? je u odabiru teme i u ozbiljnu emocionalnom ustroju kojim se s istinskim pijetetom o?ivljuje sje?anje na svoje mrtve. Njihova patnja i smrt imaju svoje plodove: tamni cvjetovi cvatu u prolje?e, a u tvrdom li??u kadulje i vrijeska bude se njihove kosti. U te?kom mirisu bilja di?u crni vapaji, a o?aj im je u kamenu skamenjen, i u zemlju zaoran. Iz njihove ledene samo?e proviruje zapla?en neki davni, nemilosni bog (op?a imenica). Elegija za moje mrtve rukovet je od dvanaest pjesama rasutih stihova. ?este su anafore (Ovdje su zasijani moji mrtvi. / Ovdje trune njihovo nadanje). Dozivanje, tre?a pjesma niza Elegije za moje mrtve svojom strukturom jo? je modernija: puna je prebacivanja sintakse u nove stihove. Re?enice su prelomljene, usitnjene, razbijene, ostavljene u dozivima, prepune upitnih intonacija. Lirski subjekt tra?i odgovore koje bi mu samo njegovi mrtvi mogli dati. (Tko je on, je li njihov, jesu li oni dali kosti njegovim udovima, jesu li njihove ruke ostale u njegovim rukama, je li iz njihove snage potekla njegova nemo? zbog koje ih doziva, je li i?ta od njih ostalo u njemu koji pognut i kao oprezan stranac ulazi u njihovu uspomenu?). Izlomljena, usitnjena sintaksa donosi umor, zasi?enje: previ?e je pitanja koja tra?e odgovore. Otud zastranjenja knji?evnih kriti?ara na ra?un "tvrdog kuhane" poezije Nikole Mili?evi?a, isuvi?e ozbiljne, mnogima stoga tradicionalne. Govorna impostacija lirskog subjekta dominira pjesni?kim diskursom ?to neponovljivim ?ine upitne intonacije. Smirenje sti?e ve? u decimi, pjesmi tradicionalnog klasi?nog oblika s prividno sa?uvanim parnim rimama, ali osvje?enoj novim nadahnu?em. Stihovi kao da su prodisali do?ivljajem djetinjstva i zavi?aja: 'gusto treperenje' lirskog subjekta prenosi se na ?arko vrenje ?edne zemlje i na "dubok ?umor ?irokih nebesa". Ocean je pun tu?ih suza i okrutnog smijeha, i on ga ne ?e vi?e nikada vidjeti. Stoga se s njim pozdravlja uz poruku: "/Ti se valjaj i razmahuj u svojoj ?irini kako te volja, / a ja ?u se stiskati u sebi (ovakvom kakav jesam) / kako budem znao i umio //" (Pred velikim oceanom).

4 Decima o ?itu pjesma je iz zbirke

Ve? od Vladimira Vidri?a u hrvatskom pjesni?tvu puno je pejsa?a sa zanjihanom granom kojima je svrha poezija s isje?akom zbilje, trenutak prelijeta misli, stvaranje ugo?a i ljepote u jednom hipu. Dobri?a Cesari? stvarao je sugestiju vi?ezna?nosti ali tek u naznakama. Mili?evi? pak poigravao se sa semantikom na ne?to druga?iji na?in. Misaona slojevitost obremenila je njegovo pjesni?tvo, kako to tvrdi knji?evni povjesni?ar: "?uvstvo je ustupilo mjesto refleksiji" ??Mihanovi?, 1982: 13).

Pjesma Grana je iz rukoveti Gorko more zbirke Prah zemaljski iz 1974. godine. Kao i Decima o ?itu, pjesma Grana sastavljena je od deset silabi?nih jedanaesteraca s rimom abbaaccddc, rekli bismo -obgrljenim srokom, odnosno njegovom neobi?no skra?enom modifikacijom, nastalom stoga ?to je broj rasutih stihova u pjesmi -deset, a ne osam ili dvanaest, broj djeljiv s ?etiri. I ona je dio nekog pejsa?a (1. sli?ica: ?ista je, svijetla i sva zelena, 2. sli?ica: ne?ujno se k'o lepeza nji?e, 3. sli?ica: u jutru plavom dahom je no?i umivena, 4. sli?ica: svijta se tu nad na?om glavom). Ipak, zaklju?na tri stiha ove decime donose otklon, uzmak, iskrivljen do?ivljaj, nagr?ivanje sli?nih ranijih pjesni?kih predlo?aka u odnosu na Cesari?ev, u kojem je zanjihana grana izvor ?udesne ljepote.

Pjesniku Mili?evi?u nije stalo do stvaranja odu?ka ljepotom. Njegova grana u lirskom subjektu, a tako i u recipijentu stvara zebnju, prijeti padom na glavu, budi u nama strah, strepnju, prijeti kakvim zlom kojeg bismo se ?eljeli osloboditi: "/ nad na?im danom i na?im bezdanom, / nad nekom strepnjom znanom i neznanom / ?to zelenim se brani zaboravom //". Kao i prethodna, pjesma Potomak iz istog je ciklusa zbirke Prah zemaljski. I ona je decima sastavljena od pet© 2023 Great J Britain Journals Press | 11 | Volume 23 Issue ??? Compilation 1.0

Lyrical Poetry of Nikola Milicevic -Opus and Microstructures distiha s parnim, glatkim rimama, i silabi?nim dvanaestercima, izuzev?i dva stiha sa slogom vi?e. Poetske vrijednosti pjesme Potomak u njezinu su semanti?kom sloju, u konativnim vrijednostima. Sna?na oznaka identiteta lirskog subjekta je u sastavnici koja upu?uje na vezanost uz zemlju koja mu je "mat". Odabir ?akavskog lika ove imenice nije motiviran srokom nego je prema njoj izabran izraz "za uzvrat". Svetost rije?i u plodonosnom je nizu: zemlja, majka, zadana rije?, zapis u drvu i kamenu, krv, patnja, tra?ak svjetla iznad pokopi?ta; tako?er i odabiru antonimskih parova: prokletstvo / znamen, dah / miris, svjetlost / tmina, zvjezdana sjajnost / mra?na dubina, gola rije? / ni?ta. Jasna potvrda jest u danoj, zadanoj rije?i, u zapisu, u rije?i koja je logos. Njome su se njegovi pretci porukama urezanim u

drvu i u kamenu, znamenom svoje svetosti i prokletstva, znacima kri?a, patnje i odabranosti vezali uz zemlju. Rije?i u Mili?evi?evoj pjesmi kao da su od krvi, nabijene nepotro?ivom snagom, kao da su u?gane rije?i koje ?ele biti svjetlo iznad vje?nog po?ivali?ta, mjesta za koje je pjesnik odabrao stilem 'pokopi?te'.

Konotacije rije?i pro?iruju se na gorki znamen ?to zemljom i patnjom miri?e, rije?i koja u sebi nosi i svjetlost i tminu, sav sjaj i mra?nu dubinu. Konativne vrijednosti pjesme iznad su njezinih apelativnih: biti potomak poprima svojstva dostojna najvi?eg ?ovjeka, a to su nasljednici onih kojima je zemlja majka, onih zemljom i patnjom obilje?enih, onih koji to znamenje prihva?aju kao zada?u slu?enja, kao znamen i kri? svjetlosti, a ne tmine, u koju se neki drugi zavla?e kako bi sebi priskrbili lagodnosti i u?itke.

Mili?evi? se ogledao i sonetima: "I u svoje sonete (Rije? i prah zemaljski, Sonet u krugu...) ovaj tanko?utni, gordo ravnodu?ni i uvijek sumnji?avi pjesnik unosi duboko pro?ivljeni, sasvim osobni, ali i op?eljudski osje?aj egzistencijalisti?ke nesigurnosti, tjeskobe i trpkoga mirenja (Treba strpljivo) sa sudbinom kao nejasnim poslanstvom na koje nas je uputio Neznani, a na koje on odgovara stoi?kim mirom kao svojevrsnim idealom svog pjesni?tva (Ru?a vjetrova)", zapazio je Hrvoje Pejakovi? (prema ??re?i?, 2000: 504). Promi?u?i "mo? i magiju verbuma", pjesnik Mili?evi? vra?a povjerenje u rije?, a lirici njezino dostojanstvo (usp. Mihanovi?, ibid.). Putnikova pjesma je sonet iz Soneta i tercina zbirke Prah zemaljski, tako?er i pjesma Sonet u krugu. Sonet je sazdan od silabi?nih jedanaesteraca, ?vrstih, bez opkora?enja i prebacivanja. Ovim sonetom Mili?evi? je udovoljio svim formalnim zahtjevima tradicionalnog Petrarkina mediteranskog pjesni?kog oblika, u kojem se u katrenima, u logi?kom i semanti?kom smislu artikulira pjesnikova teza i antiteza, a u tercetima njihova sinteza. U katrenima Mili?evi?eva soneta pravilna je obrgljena rima abba abba, a u tercetima tako?er pravilan srok ccd eed. Lirski subjekt bi se htio na?i u nekom sjajnom gradu, gradu ?udesa, sna i zaborava, u kojem bi uz pomo? ljekovitih trava prona?ao spokoj. U zna?enjskoj antitezi, njegova se nevidljiva nada, koja ga obasjava u du?i, sve ono ?to bi toliko htio preto?iti u zbilju i ostvariti ono du?i nevidljivo, ono ?to ga iznutra obasjava i ?to bi htio posti?i u svom ?ivotu, zbog ?ega je slomljen i zbog ?ega ?ami u du?i. Sve mu je to daleko i neostvarivo. Stoga, gazi kroz polja i prelazi brda, zemlja je tvrda, njegove snage posustaju, rane ga bole, bode ga trn i kamen. Svjestan je da cilju ne ?u sti?i, da mora naprijed i?i, jer gotov je samo ako stane. Stane li, sru?it ?e sve dotad sagra?eno.

Razigranim poetskim diskursom Mili?evi? se predstavio sonetima vrijednim spomena: Na Gri?u i Sonet u krugu. Iz neonske svjetlosti Donjega grada neboder se ruga tamnim zidinama, a pod uli?nom svjetiljkom Mato?eva je spodoba u fraku (Na Gri?u). Jo? razigraniji je Sonet u krugu, igrom rije?ima i nabrajanjima blizak Begovi?evim (anti)sonetima. ?vrsta struktura strofa naru?ena je opkora?enjima i prebacivanjima, a to je ve? odmak od strukture mediteranskog soneta i zakonitosti kojima se od teze preko antiteze sti?e do misaone sinteze.

Sonet u krugu donosi igru rije?ima s odjecima brzalice, posko?ica i nabrajalice, razigranih asocijativnih nizova s preskocima misli koje uklju?uju nove digresije i nove, ?esto oprje?ne logi?ne veze, afirmacije i negacije te unose novih

5 Zrelije Pjesni?tvo Nikole Mili?evi?a

© 2023 Great] Britain Journals Press | 11 | Volume 23 Issue ??? Compilation 1.0

Lyrical Poetry of Nikola Milicevic -Opus and Microstructures pitanja i zaklju?aka. U sonetu je sva?ta i sve, a to sve je istodobno sve i ni?ta, i znanje i neznanje, i sve je u mraku ili pak u jure?em vlaku, u oblaku ?to visi, a mogao bi taj oblak pasti, ali ne ?e, a sve to utje?e na nas i ravna na?im ?ivotom i postajanjem.

U pjesmi su zasi?eni nizovi aliteracija i asonanca, rije?i bliskog glasovnog sastava, suglasni?kih ili samoglasni?kih odabira: mraku -vlaku -oblaku; mlaku -kvaku; tugu -krugu; sva?ta -ni?ta; naopako -tako -kojekako. Navedeno glasovno podudaranje u svojoj pohrani otkriva tajnovite veze me?u rije?ima, sna?nu asocijativnost i predvidljivost u izrazu.

Kriti?ki prikaz zbirke Prah zemaljski 1976. godine Tomislav Ladan naslovio je Modernist bez modernizma, da bi pritom Mili?evi?eve procéd   ocijenio zastarjelim i neprimjerenim, ?to odlu?no pobijamo jer osim soneta i pjesama sazdanih katrenima i tercetima, nizovi su pjesama oslabljene silabi?nosti s nevezanim i rasutim stihovima, pogotovo u rukoveti Gorko more. ?to se ti?e primjedbe na staromodne zavi?ajne teme, pejsa?e i Mili?evi?ev mediteranizam, ni u tome nije Ladan u pravu jer je pjesnik prevladao deskriptivne cesari?evske note, ?to bismo mogli potvrditi nizom pjesama, tako i u nasumice odabranoj Ne ?ali, pjesmi moderne strukture.

Htjeli bismo istaknuti kako je Mili?evi?ev modernizam sedamdesetih godina donosio ?ivost poput Pupa?i?eva, Slamnigova ili pak ?oljanova, a u sonetnim uradcima Izvor, Prognani Orfej, Zemaljski hodo?asnik, Tamni krug, Sizifi, te Rije? i prah zemaljski, pjesnik je u sonetnoj formi isku?avao neke druge mogu?nosti izri?aja, i stoga ih dr?imo eksperimentalnim poku?ajima. Pjesma Zvijezde iz ciklusa Svjetlost pono?na, zbirke Nepovrat, kratkog je daha, bez sroka, pjesma je oslabljene silabi?nosti. Zavr?etci stihova nisu ?vrsta mjesta. Njezine su vrijednosti u sernanti?kim slojevima. Prema motivima: zvijezde, more, dubine, beskraj, prividno, pomislili bismo na pejsa?, na uzlet lirskog subjekta u svjetlost, u ljepotu, u do?ivljaj radosti i vedrine, ustvari, pomislili bismo na svrhu kojom je pjesnik gradio pejsa?ne u?inke. Nakon uvodnih bljeskova nastupila je tama. No? je ugasila svjetla, 'abe?imi?evski' re?eno, razobli?ila je stvari, raznijela oblike, poplavila ih svojim mrakom.

Ostale su samo razvaline, rasulo, svega je nestalo u neuhvatljivosti svojoj, potonulo, posvuda je ostao tamni nedogled. Pjesma se dovr?ila usklikom bliskim pjesniku Tagori, odu?kom raspolo?enju s nagla?enim uzdahom: "/ O zvijezde od suza i dragulja! /". Gore u praznini samo su jo? zvijezde: isplakane od suza i dragulja, nastalih od patnje, boli i od dubokog pla?a.

I kad jede ubranu smokvu ispod stabla, Mili?evi?u je to sve?ani obred kojim bi uta?io glad, ali i o?utio ?udesne sokove dare?ljive zemlje i sun?ane svjetlosti (Smokve). Od pjesnika doznajemo da sve oko nas ima svoje tajne: da ki?e ?apu?u, li??e ?umori, vjetar huji, da kamen ne?to zbori a trava mrmori (Govor i ?apat).

U nekoliko pjesama pjesnik se obra?a Neznamom koji ga je poslao ovamo neka izvr?i svoju zada?u: uzore njivu, zasa?i vinograd, porine brod u more. Ni danas ne zna kako izvr?iti poslanje, oslu?kuje razgovore li??a i ti?ine tek da dozna ?to se zbiva u bistrini voda i u dubokim ogledalima neba. Ostade neuk i gol (Kao na po?etku) u potrazi za svojom Gorom uznesenja (S tihom nadom u koracima). Prejaki uzdasi i pretjerane geste rijetko se pojave u Mili?evi?evoj lirici, ako ih pak ima tada dosti?u Kranj?evi?evu jedrinu: "/ Bo?e, za?to su tvoje zemaljske stvari / tako ravnodu?ne, / tako hladne prema nama? /" (Zemaljske stvari). Ima iskrenih i poniznih zaziva: "/ Bo?e, zatvori zlim vjetrima pute, / neka svi glasovi okolo za?ute, / da se ?uje samo ?apat valova i pijeska //" (Bonaca). Kad?to u poetskim ina?icama nabasamo na pretapanja s biblijskim retcima: "/ I bla?eni koji su snili / djetinje snove, njihovo je carstvo nebesko /" (Carstvo nebesko). Mili?evi?eva djetinjstva, bilo da se odnosila na glasove ili pak jeku zvekira na ?udesnim 'dverima' (vratima) u dominikanskoj nastambi u Blacima na otoku Bra?u, kamo je kao mladi? dospio da bi nakon djedova i o?eva brata postao Nikom Mili?evi?em III., i tako nastavio sve?eni?ku tradiciju svoje obitelji. Isklesana u kamenu, izrezbarena u planinskim stijinama, nastamba je postala skloni?tem, kamenim gnijezdom u kojem su bijegom pred Osmanlijama sigurnost na?li polji?ki sve?enici, ali i mjestom ku?nje bogoslovima prije prvih svetih zavjeta. Pristup nastambi, bilo s mora ili s kopna, zahtijeva goleme napore, silaske i uspone kamenjarom.

6 II. JEKA IZ DJETINJSTVA U METONIMIJI LIRSKE PJESME

Nenajavljeni gosti, znati?eljni turisti, stizali bi pred 'kamenom gnijezdo', lupali zvekirom ?iji bi odzvuk odjeknuo nad prodolinom, u kojoj bi sve?enici ?uvali stado ili ure?ivali vinograd. ?esto bi morali ostaviti svoje poslove kako bi udovoljili gostima i proveli ih 'pustinjom', pokazali im teleskope i zvjezdarnicu, knjige i knji?nicu, etnografsku ba?tinu. Jo? u dje?a?kom dobu pjesnik Nikola Mili?evi? kucao je na tim vratima zemaljskim, a nazivao ih je -nebeskim, udarao batovima, golim ?akama i te?kim zvekirima, i slu?ao lelujavi glas i veli?anstvenu jeku, strpljivo ?ekaju?i ho?e li se netko odazvati i popeti kamenom stazom iz prodoline i ho?e li netko otvoriti tajne 'dveri'. Bez obzira na ishode, odlaskom u svijet na ?kolovanje, u vojsku, nastavak studija i sveu?ili?nu karijeru, ostalo mu je u uhu i u sluhu ono uporno lupanje i gromka, veli?anstvena jeka oko 'pustinja' Blaca. Ostala je u pjesniku ?arka nostalgija za ju?nim obroncima Bra?a, njegovu prodolju i strmim vrletima kamo ?eli po?i i nabrati plavetna vrieska, kadulje i ruzmarina, kako bi tri opojna mirisa sjedinio u naj?udesniji miris koji du?i donosi slutnju bo?anskoga daha (Tri mirisa). Brda i bregovi primjerak je govorne poezije bliske pjesmi u prozi, odnosno ritmiziranoj prozi iz zbirke Pjesme iz ti?ine, niknule iz mira, iz duboke pjesnikove smirenosti. Pjesma se sastoji od pet sintakti?kih jedinica raznolike veli?ine raspore?enih u deset stihova s posve slobodno odabranim prebacivanjima i jednim opkora?enjem. Stihovi su sasvim oslabljene silabi?nosti ?iji su po?etci s manjim desnim uvlakama, tj. s dvostrukim lijevim rasterom.

Zna?enjske, konativne vrijednosti pjesme usmjerene su ?ivotnim lutanjima, osje?a?u neispunjenosti i vapajima Bogu. Na svom putu prelazimo gore, brjegove, brda, humke i bre?uljke, uspinjemo se i silazimo, a nigdje kraja. Nigdje kona?na vidika, koraci i koraci, pra?ina nam je na obu?i, uzalud tra?imo mir, umor je u nogama, u mislima, u srcu... Vapimo iz klonulosti, tra?imo neku Maslinsku goru, nekakav gaj skru?enja i unutra?njeg pla?a, mjesto gdje ?emo se sabrati bez straha i pomoliti se bez glasa, sami, ali "zdru?eni sa svim ?to oko nas treperi i di?e" -upe?atljiva je metonimija, poetska mikrostruktura koja se uz pomo? glagola iz metafore iznjedrila, i?upala, osamostalila. Pjesnik Mili?evi? i ne slute?i odvodi recipijenta u duhovnu sferu pjesme Na?eni Bog Antuna Branka ?imi?a: "/ Bog oko tebe sja treperi miri?e i ?u?ti //". Strukturom i razmje?tajem stihova pjesma Cesta bliska je ve? navedenoj Brda i bregovi, samo ?to je ne?to ve?a od nje. Obje su iz ciklusa Zrak i zemlja. Primjerak su govorne poezije, pjesme u prozi, odnosno ritmizirane proze. Mili?evi?eva Cesta svjedo?i cijelu povijest od davnih vremena kad je bila 'kaldurma', makadamski put do dana?njih asfaltiranih prometnica.

Povijesnim spoznajama pjesnik je cesti prilo?io vizualne i vremenske konotacije, i to metonimijom, uz metaforu jednu od poetski u?inkovitijih mikrostruktura: "/ Ova cesta dolazi iz daleka i vodi bogzna / kamo /". U pjesmi sa?eto je iskustvo davnih vremena: cestom su se kretale rimske legije, potom su njome hramali umorni kri?ari. Stolje?ima poslije njih Mle?ani su vukli topove, turske karavane donosile ?ito, odnosile sol i ulje. Napoleonovi vojnici su je popravljali i ?irili, spremali se njome u velike pohode i osvajanja. Cestom su stizali i odlazili svi osvaja?i, plja?ka?i i paliku?e. Pjesma je dovr?ena zaklju?cima, promi?ljenim stavovima o cestama, stazama i putovima koje su svima veliki izazov i velika nada, mnogima nepoznanica, a putnicima tjeskoba i bol, beskraj i bezna?e. "enomrzac nikako! Autor pokazuje suosje?anje s damom na koncu svjesnom prolaznosti svega. Mo?da je autor odbijeni prosac? Mo?da je gospo?a ro?ena u bogatoj obitelji? Mo?da su joj pomrla djeca? Pjesma je uspje?no prikazala ono ?to je bilo lijepo, a pro?lo je. Pitanja koja se name?u ?ine pjesmu jo? boljom." (Andelka Kor?ulani?).

"Pjesnik nije ?enomrzac, ali je te?ki konzervativac jer osu?uje na svoj na?in ?ivot ?ene koja se odlu?ila ?ivjeti slobodni ?ivot s ovozemaljskim u?itcima bez obiteljskih obveza. Na kraju, u poznim godinama, nije ni?ta opipljivo ostavila po ?emu bi se mogla pamtit. Reklo bi se, ?ivot potro?en u ni?ta" (Iva Biland?i? Bara?).

"Ovo je pjesma o protoku vremena i svega ?to je u njemu. Isus je rekao neka prvi baci kamen tko je bez

grijeha. Ipak, osjeća se ironija, a ona najviše govori o pjesniku. Ima pjesničkog dara, dubok je, ali obrađuje i se ostarjeloj dami, najviše je rekao o sebi. Realan je, ali, malo gorak" (Mara Ćakoti?).

"Vrijeme nudi uspomene koje mi često ne biramo" (Milenka Ćuro). "Nije čenomrzac, ali poručuje onima koji se ne mogu zaustaviti u svojoj raskalašenosti i gube osjećaj za vrijeme koje brzo prolazi" (Katarina Ćaki?).

Zaključimo, većina anketiranih žena koje su iznijele svoje poglede o Milićevim pjesmama o staroj dami, unatoč prikrivenoj osudi promašena života i gorčini koja se naslućuje, drže da pjesnik nije čenomrzac, ali je nekima od njih ironičan, konzervativan, nekima pak poučan. Suditi o životnim izborima drugih ljudi nemamo pravo, ali imamo pravo rasuživati o lošim pojavama kako nas one ne bi zarobile. U ljudskom životu često se znaju nametnuti dvostruka pravila iznesena latinskom poslovice: "Quod licet Iovi, non licet bovi", tj. "što je dopušteno Jupiteru, nije volu", odnosno: "Nije sve za svakoga". Prema našim ljudskim mjerilima neke prekrajne postupke pojedinca mogli bismo doivjeti humanim gestama, a bezazleni pogled na djevojačke razgoličene obline, unatoč besprimjernoj razgoličenosti, oči troosujemo. Nitko od nas svojim životom i svim postignućima ne stvara vječne vrijednosti. Svi smo krhki, slabi i prolazni. Duhovnim vrijednostima možemo druge ljude nadvisiti i nadivjeti, pretočiti svoje vrijednosti u memoriju budućim naraštajima, ali moramo znati da sve što posjedujemo, u samo jednom trenutku možemo sve izgubiti, tako i zauvijek nestati.

IV. JESNIĆI Mi bismo pak dodali da je svoje spoznaje o stihu Milićev utkao u vlastiti pjesnički izraz, a da mu učenost, ta silovita erudicija nije gušila spontani pjesnički govor, njegovu prirodnost i jasnoću. Onodobna kritika nije ni zamijetila vrijednost Milićevih pjesničkih pojava zbirke Prah zemaljski, te navodi: "Tek tada se razvidilo da kozmopolitski prevoditelj posjeduje vlastiti pjesnički opus u kojemu su savršeno dobro usklađeni lirski i intelektualni naboji, te da je po tomu vrijedniji od dobrog dijela svojih vršnjaka ili nešto mlađih suputnika. (...) On je čitavog života prepjevavao tuđe pjesnike kao da piše svoje, a kad je sam pjevao, onda nije htio otići dalje od zavičajnih emocija, od vlastite tjeskobe i nekog samo njemu bliskoga hinjenog neznanja" (S. P. Novak, 2004: 175). Milićev je Prosperovu Novaku najuspješniji u lirskoj cjelini Elegija za moje mrtve, u kojoj ispod glasa razgovara sa svojim mrtvima: "U vrijeme estradnih pjevanja bio je pjesnik tih, strpljiv i stoičan", Prosperov Novak ističe njegove slobodne i raznolike oblike pjesama te vezane stihove i tradicionalne strofe (usp. ibid.). Književni povjesničar Prosperov Novak imao je pouzdanu intuiciju u prosudbama, tek što bismo iznijeli kako je i on naglavao tradicionalne poetske oblike Milićevih pjesama s vrstnim rimama, a one su sasvim zanemarive. Pjesnik se ogledao tzv. 'gluhim sonetima', poigravao se njihovom formom. Brojnije su njegove pjesme oslabljene silabičnom, raznolikih stihova i strofa, one s rasutim stihovima, raznolikim lijevim rasterima i stihovima raspoređenim u 'prividne' strofe.

Navodimo i nakladnički pothvat Ante Ćužula iz 2009., njegov predgovor u kojem tvrdi: "Milićev je bio moderni tradicionalist koji je riječi uzdizao do savršenstva, pa je zato na njih pazio, o njima mislio, s njima ljubio, niti jednu nije prosipao" (Ćužul, 2009: 6), pri čemu ostaje nejasno je li kazana oksimoronom "moderni tradicionalist", koji držimo neprimjerenim. Uz ukričane, Milićev se u ranijem pjesničkom tvu neznatno služio i obgrljenim rimama, koje držimo svježim i poeljnim, sasvim modernim. Svojom pojavom zračio je skromno i jednostavno, stvarao dojam introvertirana i osjetljiva čovjeka za tradicionalne, patrijarhalne vrijednosti, sklonost nezadovoljstvu i kad se imao komu i čemu radovati.

Kao što je pjesnik Kaćelan, pokraj vrba i jablana rodnog Zakuća, u kamenom vijencu u kanjonu rijeke Cetine ugledao svoj prozor u svijet, tako su se s njegove bližnje strane radovali tom svijetu u susretima s morem - Nikola Milićev, uspinjući se na planinsko sedlo iza kojeg se skrivalo njegovo rodno Zvečanje, također i Josip Pupačić koji je razgovore s morem upravljao iz puno većeg blizine, nešto uzvodno s lijeve strane Cetine iznad njegova Slimena, penjući se prema vrhovima planinske kose oči koje Dinare iznad Dubaca, odakle je razvijao i njegovao bratske, pobratimske bliskosti čovjeka s morem.

7 Potomak

Potekoh od onog kome bi zemlja mat i koji zemlji dade riječ svoju za uzvrat, tu riječ koju pisa u drvo i kamen kao znak prokletstva, kao gorki znamen, da bude sva od krvi, da čivi i diče i da sva po zemlji i patnji miriše, da u sebi nosi i svjetlost i tminu, i zvjezdanu sjajnost i mraku dubinu, da bude riječ gola, da ne bude ničta, samo tračak svjetla iznad pokopništva.

8 Putnikova pjesma

Putujem stalno nekom sjajnom gradu, gradu čudesa, sna i zaborava, gdje ima divnih ljekovitih trava koje bi mogle da mi spokoj dadu. Putujem, noseć nevidljivu nadu koja u meni iznemogla spava te me iznutra katkad obasjava, kad samim, slomljen, u jadu i padu. Gazim kroz polja i prelazim brda, snaga se gasi, a zemlja je tvrda, rane me bole, bode trn i kamen. I siguran sam: cilju neću stići, ali svejedno moram naprijed ići, jer znam: gotov sam, samo ako stanem.

9 Sonet u krugu

I znam i ne znam i čutim i tako sve je u krugu i sve je u mraku, i mislim o vlaku što juri, o oblaku što visi i može pasti, dolje, lako, ali ne može. Zašto? -Nije valjda svako letenje zato da padne? u mlaku. Čak i za jaku obješenost o kvaku ne mora biti zlo i naopako, ali uglavnom jest, i eto tako i znam i ne znam: u mraku, u krugu od slavluka, birtija, grobišta provlači se i plete kojekako sunce kroz tugu i magla kroz dugu i ima svašta i sve je -sve i ničta.

10 Ne ?ali

Ne ?ali, nikad ne ?ali. Sve ?to je bilo, bilo je tvoje. Idi i dalje spokojan k'o ?to si do sada i?ao. I na?e? li jedan stih, jedno milosr?e, umrijet ?e? miran na ovom kamenu koji te iz utrobe svoje u svijet izbacio.

11 Zvijezde

Pogasili se jasni bljeskovi svjetlosti. No? je poplavila stvari, raznijela oblike i posvuda ostade samo nejasan odsjaj rasapa i razvalina. Sve je nekud potonulo, ugaslo, nestalo u neuhvatljivosti. Svuda tamni nedogled, a gore, u praznini, Zvijezde. O zvijezde od suza i dragulja!

12 Jeka

Udarali smo te?kim zveckirima, batovima i golim ?akama na vrata nebeska i vrata zemaljska. Jeka je odjekivala i njen lelujavi glas Slu?ali smo napeto i ?ekali ho?e li se netko odazvati, ho?e li od?krinuti nevidljive, uklete dveri pred kojima smo stajali pomalo izgubljeni, pomalo zaneseni. I opet smo lupali i tukli i ?ekali a nismo ni bili svjesni da nama i nije do toga da se netko odazove i da se vrata otvore. Nas je zapravo opijalo samo na?e uporno lupanje i ta gromka, veli?anstvena jeka.

13 Brda i bregovi

Gore, kolike gore, bregovi, brda, humci i bre?uljci! Koliki usponi i silasci, a nigdje kraja, nigdje kona?na vidika. Koliki koraci, koliko pra?ine na obu?i, koliko umora u nogama, u mislima, u srcu! I onda vapaj iz klonulosti: Bo?e, ima li za nas, negdje, neka Gora maslinska, neki gaj skru?enja i pla?a unutra?njeg? Da se saberemo bez straha, da se pomolimo bez glasa, sami a zdru?eni sa svim ?to oko nas treperi i di?e.

14 Cesta

Ova cesta dolazi iz daleka i vodi bogzna kamo. Njome su se u davna vremena kretale rimske legije. Njome su hramali umorni kri?ari. Po njenoj kaldrmi Mle?ani su vukli topove i turske karavane su donosile ?ito a odnosile sol i ulje. Napoleonovi vojnici su je popravljali i ?irili, spremaju?i se za velike pohode. Njome su stizali i odlazili svi osvaja?i, plja?ka?i i paliku?e.

Jer svaka cesta je veliki izazov i velika nada. Svaka staza je tjeskoba i bol. Svaki put je beskraj i bezna?e.

15 Pjesma o staroj dami

Nad va?om sijedom glavom lebdi daleko vrijeme, bjelina pradavnih dana pada na va?e tjeme. Zovu vas ?ume i trube, jeleni, smioni lovci, pusta, zelena bespu?a, blistavi vidikovci. Vi divna, stoljetna gospo u starom naslonja?u, za vama davne gozbe i plesne dvorane pla?u. Da li to pepeo sipi po vama iz visina ili pra?ina zvjezdana s mirisom ru?e i krina? Labudi svitanja nose, bjelina svijeta se hvata, zelena jutra gore od cjelova i zlata. U va?im mirnim o?ima pro?lost drhti i snije?i i dah drugoga svijeta na va?oj crnini le?i. Oko vas mrtve stvari, klavir, vaze, portreti, praznina uspavana ti?inom svojom prijeti. Sve je usnulo davno, sve kao mrtvo sniva, samo vi posred svega, nepomi?na a ?iva, u svom pogledu mirnom ?uvate daleke dane, za vas jo? uvijek ?ive, a davno pokopane. Kako li trajete s teretom svionih uspomena, kako vas dotukla nisu ona grka vremena? Iz kog li ste doba stigli, iz kojih spomenara, i ?to ?ete vi, gospo stoljetna, stara?

Figure 1: ©

Autor je 4. knjige Povijest svjetske književnosti (1974), monografije Vladimir Šerina (1965), zbirke ?lanaka i eseja Rije? u nevremenu (1981) te Od davnih do nedavnih (1989) u koju je uklju?io ina?icu Pono?nih prikaza iz 1985. te memoarske zapise Godina u pam?enju.

Nikola Mili?evi? bio je iznad i prije svega lirski pjesnik, me?u suvremenicima izvoran i samozatajan. Navodimo brojeve pjesni?ke zbirke: Zlatna grana (1952), Pod ravnodu?nim zvijezdama (1953), Obe?anja ?ute zore (1956), Snijeg i crna ptica (1964), Prah zemaljski (1974), Nepovrat (1984), Pjesme iz ti?ine (1994) te Sonet u krugu (1998). Ovdje ne navodimo brojne naklade njegovih izabranih pjesama.

godine do umirovljenja 1988. bio je sveu?ili?ni nastavnik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a dvije akademske godine proveo je kao lektor hrvatskoga jezika na Faculté des Lettres u Bordeauxu od 1959. do 1961. godine. U razredu za književnost Hrvatske akademije izabran je za ?lana suradnika 1988., a redovitim ?lanom postao je 1992. godine.

Prvim stihovima predstavio se u srednjo?kolskoj Omladini 1940., a prvom samostalnom zbirkom Zlatna grana 1952. godine. Pjesme objavljuje i godinu kasnije u zajedni?koj zbirci Pod ravnodu?nim zvijezdama s Vlatkom Pavleti?em i Slobodanom najplodnijim autorom krugova?kog nara?taja, sljednikom 'Gri?ana', Sudete i Ujevi?a, ali i 'staromodnim' pjesnikom (?to je lako odbaciti ili pobijati). Osim pjesama objavljivanje novele, književne studije i eseje, memoarsku prozu, predvodio je s francuskog, ?panjolskog, portugalskog, talijanskog, ruskog i latinskog jezika s izrazitim sklonostima za ?panjolsku i hispanoameri?ku romanist i slavist, poznavatelj je europske književne ba?tine s profinjenim osje?ajem za novu senzibilnost, ?isto?u i ljepotu izraza te sklad pjesni?kih oblika. Iskustvom prevo?enja stekao je brojne spoznaje kojima se nametnuo u znanstvenim i prevoditeljskim krugovima. Preveo je Jiménezove Pjesme (1987), Verlaineove Pjesme (1988), Márquezov roman Sto godina samo?e (1985). Mili?evi? je priredio vrijedne antologije hrvatskoga i pjesni?tva drugih naroda.: Zlatna knjiga svjetske ljubavne poezije (1968), Zlatna knjiga ?panjolske poezije (1972), Antologija europske lirike od srednjeg vijeka do romantizma (1974).

dominantnom ?utom bojom, ali i na simboliku i blisku koloristiku hrvatskog slikara Miljenka Stan?i?a, ilustratora njegove zbirke Obe?anje ?ute zore iz 1956. godine. Nije to 'cesari?evsko' slikanje pejsa?a ili stvaranje ugo?a?a nego obuhva?anje godi?njeg ciklusa od sjemenke preko njihanja i povijanja klasja, boli vrenja i dozrijevanja u kojem ?ito vapi za kapljicom ki?e, i kona?no do toplog daha izlomljena kruha na sirotinjskom stolu i ?umora ?irokih nebesa. Pi?u?i o po?etnoj izrazitoj slikovitosti, metaforici i simbolici Mili?evi?eva pjesni?tva, Bre?i? navodi:

"... s vremenom se povukla pred lapidarnim, stilski pro?i?enim, gotovo ?krtim izri?ajem. Jednostavan, sabran i siguran on je i u onim pjesmama u kojima prevladavaju?i nostalgij?no-elegijski ton odmjenjuje vedrijim i razigranijim stihovima nalik pu?kim po?alicama (Crni tambura?, Mala lamentacija...)" (Bre?i?, 2000 505b).

Knji?evni povjesni?ar zamijetio je u zrelijem pjesni?tvu potiskivanje prvotne simbolike, koloristike i metaforike, tako?er i 'promjenu' temeljnog tonaliteta, ?to bismo prvenstveno pripisali Mili?evi?evim metonimijama. Onako 'oglagoljene' lako ih je prepoznati i u ovoj pjesmi: prilazim tiho gustom treperenju (?ita), napetim osjem svjetlost sunca bode (?ito), i (klasje) pati kao tijelo ?ivog mesa, i (slutim) dubok ?umor ?irokih nebesa. U metonimijama sva su poetska obilje?ja, prave vrijednosti kojima je pjesnik Mili?evi? nadvisio svoje suvremenike, stvorio poetski diskurs kojim potresno govori o ljudskom ?ivotu i odjecima, ?umoru ?irokih nebesa, a time je

pejsa?iranjem i stvaranjem ugo?a?a. Iskustva

nadma?io

pjesnike

zarsblijne

svijeta i studijskih putovanja, boravci u Francuskoj, odlazak na obale Velikog oceana, za?udnost pred njegovom ?irinom i veli?inom, navodi pjesnika zapodjenuti razgovor biranim rije?ima.

III. PJESMA O STAROJ DAMI -
PREDLOŽAK
ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

Parnim rimama Pjesma o staroj dami prati strukturu starinske elegije, a njezini dugi silabi?ni stihovi osciliraju brojem slogova. Najvi?e je

petnaesteraca, potom stihova za slog kra?ih ili pak du?ih, a zaklju?ni dvanaesterac bio je potreban

upitnoj intonaciji ?ime je stih u?inkovito dovr?en, a njime istodobno i sintakti?ki ustroj. Pjesma o

staroj dami na samom je svr?etku Pjesama iz

ti?ine i jedan je od zadnjih, ako ne i posljednjih

pjesnikovih uradaka. Sve semanti?ke pohrane

pjesme jezgrovite su i jasne. Pjesnik se izravno

obra?a staroj dami, koja je zanemarila obitelj i

ra?anje djece, daju?i prednost gozbama,

zabavama, lijepim provodima i ugodnostima.

Nestalo je sjaja onih plesnih dvorana, strasnih

cjelova i zlata; ostao je teret uspomena, ve? pokopana sje?anja stoljetne dame koja sjedi u

starom naslonja?u. Konativne vrijednosti upu?uju

na ironijske znakove: "/ Nad va?om sijedom

glavom lebdi daleko vrijeme, / bjelina pradaavnih

dana pada na va?e tjeme /". Sve je u sugestiji i

slutnji smrti. Litota "dah drugoga svijeta" utkan u

crnini te stoljetne gospo?e, ubla?eni je izraz za

smrt, neumitnu i neodgodivu. Po njenoj glavi

pepeo sipi iz visina, ali da bi ironija bila ja?a,

nagla?eni su znaci onododne i sada?nje slave:

se odnosio na to je li pjesnik, koji je ?ivio u 20.

stolje?u bio '?enomrzac'? Nakon njihova pozornog ?itanja pjesme ubrzo su uslijedili odgovori:

"Uz najbolju volju, ne vidim ovdje moralnu osudu.

Pjesma je o starosti i prohujaloj mladosti" (Sanda Ham).

"Je li pjesnik u ovoj pjesmi ?enomrzac? Ni trunke." (Miljenka Ko?tro).

"Ne mislim da je bio ?enomrzac" (Mare Hrgovi?).

"Ne, nije bio ?enomrzac. Opisao je ?ivot ?ene

okru?ene slavom ovozemaljskih dobara. I ?to? Sve

materijalno i opipljivo postalo je ni?tavilom

?ivota... Tko mo?e zaboraviti ludost pro?ivljenog?

Ostaje praznina duha koju nije ispunila pravim

?ivotnim vrijednostima" (Vinka Milo?evi?).

"Budu?i da skrb o djeci donosi ?rtvovanje, danas

se nametnuo stil sama?kog ?ivota. Modernim

roditeljima pitanje je presti?a imaju li ku?nog

ljubimca, psa ili ma?ku, a o djeci i ne razmi?ljaju.

Vidimo na kraju ?ivotnog puta staricu kojoj ni?ta

nije ostalo. Samo praznina, mrtve stvari i

uspomene koje blijede. Nije ovo mr?nja prema

?eni, ovo je realan kraj pogrje?nog ?ivotnog

odabira, ?ivota potra?ena na zabave i u?ivanja

poslije kojih ostaju ni?tavilo i samo?a umjesto

dr?imo nedostatnim, pogotovo ?to ga
 je uvrstio
 me?u vode?e pjesnike krugova?kog
 nara?taja,
 dodu?e, ne?to starijeg od ostalih, s
 naglaskom
 kako se "bitno izdvaja mirnom jednos-
 tavno??u
 lirske dikcije" (Jel?i?, 1997: 312).
 Jel?i? navodi
 naslove zbirka, suradnju u ?asopisima,
 njegovo
 stvarala?ko iskustvo prevoditelja. U
 prosudbi
 odnosa prema modernosti, Jel?i? je u
 zabludi kad
 tvrdi: "... izgradio je izraz otu?nog
 ju?njaka
 moderne osje?ajnosti bez upadnih
 modernisti?kih
 te?nji" (ibid.). Mili?evi?evo
 pjesni?tvo izni?e iz
 duboke humanosti i modernoga senzi-
 biliteta,
 meditativno je i nadasve misaono,
 spontano i bez
 podloge o nekakvoj u?enosti. Na-
 jve?im dijelom
 njegovi su stihovi rasuti ili raspore?eni
 u
 raznolike strukture. Neto?ne su tvrd-
 nje o
 zatvorenim pjesni?kim oblicima te o
 obilatom
 kori?tenju sroka.

Metonimijama pripada ona snaga,
 koju ve?
 citirani Nedjeljko Mihanovi? pripisuje
 'verbumu'.

Tako su oglagoljene metafore opleme-
 nile njihov
 metonimijski sloj. Ozbiljno i
 sadr?ajno Mili?evi?u
 se posvetio Slobodan Prosperov No-
 vak. Prijevode
 s romanskih jezika ocijenio je 'kon-
 genijalnim',
 antologije pjesni?tva neponovljivim,
 eseje o
 knji?evnosti uspje?nim. Naveo je i
 studioznu
 Mili?evi?evu monografiju o Vladimiru
 ?erini,
 buntovnom avangardnom pjesniku.

NIKOLE MILI?EVI?A

OVJERENO PROSUDBAMA DRUGIH

ISTRA?IVA?A

Ulascima u pjesni?ke svjetove drugih au-
 tor?,
 kojima se Nikola Mili?evi? istinski pre-
 davao,
 oboga?ivao je svoje vidike, usvajao je prim-
 jenu
 pjesni?kih postupaka i poetskih
 mikrostruktura
 koje su imale odjeka u njegovoj poeziji,
 oplemenjenoj prevo?enjem. Iako se svakod-
 nevno
 potvr?ivao kvalitetom poetskih prinosa,
 rastom i
 zrelo??u estetskih dosega svojih prijevoda i
 vlastitih uradaka, onodobna knji?evna kri-
 tika
 pjesniku Nikoli Mili?evi?u nije bila sklona
 sve do
 pravorijeka Ive Frange?a. Skromno je is-
 pra?ala
 Mili?evi?eve zbirke, na tematskoj razini
 isticala je
 zavi?ajni kolorit i motive, a zanemarila
 dublje,
 univerzalne vrijednosti jednog od "jakih
 glasa
 suvremene hrvatske poezije" (I. Frange?,
 prema:
 Bre?i?, 2000: 504).

Pridružio imo li navedenoj trojki zavičajne
 pjesnike rukama? Je li iz vaše snage
 iz poljičkih Jesenica -Dragu Ivaničevića,
 Jakovu potekla ova nemoć, koja vas
 Ercegovića i Srećka Karamana, a od još
 mlađih i doziva: Je li i ta vašega
 Anđelka Novakovića, starinom iz Naklica,
 onda ostalo u meni, koji pognut i oprezan
 Mosor, taj pusti kamenjar s gorovitim
 kao stranac
 prodolinama, s pravom možemo nazvati
 hrvatskim Parnasom. Na sebi svojstven
 način ulazim u vašu uspomenu?
 svatko od navedenih zavrijedio je mjesto u
 našem Grana
 pjesničkom kanonu. Nikola Miličević bio
 je Ta ista grana, svijetla i zelena,
 samozatajni pjesnik i znalac poetskih tajni,
 što se neujno k'o lepeza njiše,
 kojemu za života do zemaljske slave nije
 bilo dok u njoj negdje drhti i izdiše
 toliko stalo. Hrvatska književnost zadugo
 je svjetlost i njena izgubljena sjena,
 njemu i zavičajnim pjesnicima iz Poljica
 ostati ta grana, dahom noći umivena
 velikom dužnicom.
 i sva zelena u tom jutru plavom,
 blago se svija tu nad našom glavom,
 nad našim danom i našim bezdanom,
 nad nekom strepnjom znanom i neznanom
 što zelenim se brani zaboravom.

IV. SELECTION OF LYRICAL SONGS BY NIKOLA MILICEVIC

Elegija za moje mrtve Cvat (1)

Ovdje su zasijani moji mrtvi.

Ovdje trune njihovo nadanje

i njihova patnja svakog proljeća

cvate u tamnim cvjetovima.

Njihove kosti se bude u tvrdom
 lištu kadulje i vrijeska.

Kroz teški miris ovog bilja
 dišu njihovi crni vapaji.

Ovdje je njihov očaj
 u kamen skamenjen,
 u zemlju zaoran.

A iz njihove ledene samoće
 neki davni, nemilosni bog
 proviruje, zaplaćen.

Decima o šitu

Snu šutog mira idem u pohode,
 prilazim tiho gustom treperenju,
 opreznom klasju što u šarkom vrenju
 napetim osjem svjetlost sunca bode
 i šujem: zemlja vapi kaplju vode
 i pati kao tijelo šivog mesa;
 utroba njena u zrenju se stresa
 i slutim kroz bol njenog toplog daha
 izlomljen kruh na stolu siromaha
 i dubok šumor širokih nebesa.

Dozivanje (3)

Zovem vas, moji mrtvi, vas
 u kreštu, u cvjetovima i stablima,
 vas u vjetru i praznini,

11 slušajte dobro, javite se. Recite,
 jesam li vaš? Jeste li vi dali
 kosti mojim udovima? Jesu li vaše
 otvrdle ruke ostale u ovim

-
- [?u?ul ()] Ante ?u?ul . *Sabrane pjesme i izbor iz proze. u: Mili?evi?, Nikola. ?iva ?esma. Sabrane pjesme i izbor iz proze. Zagreb: ?kolska knjiga. Biblioteka Zlatna kolajna, sv, 2009. 2 p. .*
- [Bre?i? ()] Vinko Bre?i? . *Nikola Mili?evi?, u: Leksikon hrvatskih pisaca. Zagreb: ?kolska knjiga, 2000. p. .*
- [Bre?i? ()] Vinko Bre?i? . *Pogovor. Od Zve?anja do Zagreba, i natrag. u: Mili?evi?, Nikola. ?iva ?esma. Sabrane pjesme i izbor iz proze. Zagreb: ?kolska knjiga. Biblioteka Zlatna kolajna, sv, 2009. p. .*
- [Jel?i? ()] Dubravko Jel?i? . *Pogovor. Nikola Mili?evi? -Traganje puno neizvjesnosti. u: Mili?evi?, Nikola. ?iva ?esma. Sabrane pjesme i izbor iz proze. Zagreb: ?kolska knjiga. Biblioteka Zlatna kolajna, sv, 2009. p. .*
- [Mili?evi? ()] Nikola Mili?evi? . *Vladimir ?erina. u: Rad, 341. Zagreb: JAZU, str, 1965.*
- [Mili?evi? ()] Nikola Mili?evi? . *?iva ?esma. Sabrane pjesme i izbor iz proze. Zagreb: ?kolska knjiga. Biblioteka Zlatna kolajna, 2009. (sv. 2)*
- [Mili?evi? ()] Nikola Mili?evi? . *O hrvatskom pjesni?tvu u razdoblju od 1945. do 1960., u: Mili?evi?, Nikola. ?iva ?esma. Sabrane pjesme i izbor iz proze. Zagreb: ?kolska knjiga. Biblioteka Zlatna kolajna, 2009. p. .*
- [Jel?i? ()] *Povijest hrvatske knji?vnosti. Tisu?lje?e od Ba??anske plo?e do postmoderne, Dubravko Jel?i? . 1997. Zagreb. p. . Naklada PIP. Pavi?i?*
- [Mihanovi? ()] 'Predgovor. u: Nikola Mili?evi?. Izabrana djela. Pet stolje?a hrvatske knji?evnosti, knj'. Nedjeljko Mihanovi? . *Zagreb: NZ MH 1982. 156 p. .*